

RLB405: Náboženství a násilí, 2021/2022

Shrnutí látky vytvořené z přednášek a prezentací. Berte prosím v úvahu, že to dělal jeden člověk - může něco důležitého chybět nebo něco může být špatně opsáno. Avšak jako přehled látky by to mělo sloužit dobře. Témata přednášek se mezi roky mohou lišit.

RLB405: Náboženství a násilí, 2021/2022

Organizace

Hodnocení

[1] Násilí v římském náboženství

[2] Násilí ve Starém zákoně

[3] Křesťanské mise v době evropské koloniální expanze

[4] Násilí v ideologii a vizuální reprezentaci islamistických hnutí

[5] Evoluční studium náboženství a terorismu

[6] Evoluce lidské agresivity a kulturní učení

[7] Buddhismus a násilí

[8] "Sekty" a "destruktivní kultury" (Nová náboženská hnutí a násilí)

[9] Násilí a diskriminace v kastovním uspořádání indické společnosti: Příklad dalitských komunit

[10] Moderní pohanství a násilí

[11] Satanismus a násilí

[12] Sebe-násilí jako cesta k duchovním zkušenostem

Organizace

[Podzimní semestr 2021/2022]

MS Teams, v týmu, každý týden online podle rozvrhu (út 18:00-19:40). Přednášky jsou nahrávané, budou umístěny v Interaktivní osnově v ISu.

Hodnocení

Na konci test, 20-30 otázek. Letos online 20 otázek, všechny uzavřené. Úspěšné ukončení je zisk min. **60%** bodů z tohoto testu (12b).

[1] Násilí v římském náboženství

Římské náboženství

- **polyteistické** (více božstev, která jsou brána jako součást komunity)
- cíl náboženské aktivity je zajištění **ochrany a prosperity** Říma (jde jim o výhody **za života**, oproti křesťanství, kde jde o posmrtný život), cílem náboženství je "smír s bohy", pokud jsou bohové rozlobeni, stávají se Římu špatné věci
- **ritualistické** - Římané prokazují oddanost vykonáváním rituálů, dáváním darů, kterými prosí o konkrétní cíle - vojenské vítězství, úroda, atd. (oproti tomu u křesťanů nejde tolik o rituály jako o skutečnou vnitřní oddanost, a spíše než o konkrétní cíle usilují o záchranu duše)
- **ortopraktické** - důležité je, aby se konalo, co se má konat (rituály; to, jestli tomu člověk fakt věří uvnitř nebo ne je vedlejší)

Vestálské panny

- Kult bohyně Vesty. Dívky ve věku 6-10 let vybírány, sloužily 30 let (potom mohly odejít, ale většinou zůstávaly), prováděly každodenní kultickou aktivitu, zvláštní právní status, musely uchovávat panenství.
- Pokud ztratily panenství, byly pohřbeny zaživa (a svědce byl ubit holí). Jejich panenství bylo bráno jako něco co udržuje smír s bohy, proto berou porušení jako velký ohrožení - rozzlobení bohů, a drasticky se to snaží napravit.

Porážky a další negativní věci chápány jako *prodigia* - nebláhá znamení značící, že byl porušen smír s bohy. To pak mohlo následovat nábožensky motivované násilí s cílem zajistit smír znovu (např. zabití oné vestálské panny, nebo jiného člověka co smír porušil, atd.).

Devotio byl slib podsvětním bohům v okamžiku vojenské tísně - např. slib zabít všechny nepřátele pokud se vyrovnaná bitva obrátí v prospěch Římu.

Součástí triumfu (oslavy vítězství) mohla být poprava zajatého vůdce poražených jako vzdání holdu bohům.

Pronásledování křesťanů

- Až do roku 313 n.l. byli sporadicky pronásledováni (delší období tolerance střídaly krátké snahy po potírání křesťanů).
Neronovo pronásledování křesťanů (64-68 n.l.), sporadické pronásledování v 2. a 3. století n.l., Diokleciánovo pronásledování křesťanů (303-313 n.l., údajně první systematické pronásledování, cca 20k obětí).
- **Důvody:** Odmítání křesťanů účastnit se na rituálech a obětech konaných v rámci státu → Římané to chápali jako čin proti státu, protože z jejich pohledu křesťané absencí snahy uklidnit bohy ohrožovali celý Řím. Navíc kulturní odlišnosti vedly k disinterpretaci křesťanských praktik - eucharistie mohla vypadat jako kanibalismus, oslovení sestro/bratře mezi manželi vypadalo jako incest, nechápání odlišného způsobu prožívání náboženství, který kladl důraz na nitro a ne na praxi (rozdíl mezi římským ortopraktickým a křesťanským ortodoxním). Křesťané také byli hrdí se nechat zabít za víru radši než aby provedli římský rituál, což bylo pro Římany nepochopitelné.

Senátní potlačení bakchanálií (186 př.n.l.)

- Bůh Bakchus (římský Dionýsus) měl noční slavnosti *Bakchanálie* extatického charakteru (víno, tanec, hudba), původně oddělený svátek v Římě začali slavit ženy i muži společně. Roku 186 př.n.l. se senát proti tomu rozhodl zakročit. Motivy nebyly úplně jasné, Titus Livius (historik?) uvádí, že se na bakchanáliích objevovaly negativní věci jako činy sexuální povahy (smilstvo, cizoložství, znásilnění) a majetkové (padělání smluv, závětí) a i násilné činy až do vražd.

Nicméně jiný sexuální ani násilné delikty nezmiňuje. Další možnou motivací mohlo být ohrožení ze strany struktur nepodléhajících pod moc senátu.

- Kult Bacca nebyl zakázán, ale byly na něj uvaleny restrikce.

Gladiátorské zápasy

- Spojuje aspekty sportu a náboženství. Reflektuje "antropomorfní" pojetí božstev - Římští bohové jsou součástí komunity a proto se rádi baví. Symbolická přítomnost božstev skrz sochy.
- Nejasné počátky, první doložené z roku 264 př.n.l. (pohřební hry, jen tři gladiátorské dvojice) a 183 př.n.l. (pohřební hry, 120 gladiátorů). Vrchol za pozdní republiky a císařství. Pořádat hry bylo pro úředníky někdy i povinností, a uspořádání dobrých her zvyšovalo osobní prestiž.
- Amfiteatry pro zápasy jako typický prvek romanizace (stavěny podobně jako lázně na dobytých územích, kam se začleňovala římská kultura).
- Části *pompa* (příchod císaře, kněží, úředníků, soch bohů...), *venationes* (souboje s divokými zvířaty, poprava zločinců, často stylizovaná podle mýtů, častý osud křesťanů).
- Typy gladiátorů podle výzbroje - *equex*, *murmillo*, *thraex*, *hoplomachus*, ...
- Otázka, zda vůbec někdy bojovali na smrt. Rozpor mezi prameny. Nálezy ze hřbitovů dokládají léčení opakovaných zranění z arény, a nalezené smrtelné rány z arén vypadají vzhledem k závažnosti ostatních poranění často jako "rány z milosti".
- Tradice pokračovala i za křesťanských císařů.

[2] Násilí ve Starém zákoně

Dobývání zaslíbené země

- Jozue (nástupce Mojžíše) získává zemi zaslíbenou pomocí vojenských akcí (s podporou izraelského Boha). [zdroj: bible?] [Jozue žil možná 1355-1245 př.n.l.]

Tak vybil Jozue celou zemi... Nikoho nenechal vyváznout, vše, co dýchalo, vyhubil jako klaté, jak přikázal Hospodin, Bůh Izraele.

- Existence Izraele poprvé doložena Merenptahovou stélou (cca 1210 př.n.l.), malé neopevněné vesnice bez nálezu zbraní.
- (Proto)izraelité - obyvatelstvo co přešlo od (polo)nomadismu k usedlému životu. Prostá materiální kultura (co by neumožňovala vojenské dobytí opevněných měst).
- **Izraelské království** s hl. městem Samaří, vyvráceno Asýrií 722 př.n.l.
- **Judské království** s hl. městem Jeruzalém, Asýrií jen ohroženo (701 př.n.l.), vyvráceno až Babylónií 586 př.n.l.
- Asyrské vazalské smlouvy připomínající v některých bodech desatero (akorát ve smlouvách je vazal X panovník).
- Hospodin stylizovaný jako krutý vladař a dobyvatel (v duteronomistické teologii), vyžadující slepou poslušnost. Hospodin vnímán jako spolubojovník ve "svaté válce", ve které jeho zázračným zásahem se obrací bitva ve prospěch Izraele.

Obětování Izáka - "Akedá"

- Z Bible. Abrahám na Hospodinovu výzvu je ochotný obětovat svého jediného (od Boha vyprošeného v pozdním věku) syna jako zápalnou oběť. Bůh ho v poslední chvíli zastavuje, šlo jen o zkoušku.
- Didaktický příběh demonstrující, že izraelský Bůh nežádá lidské oběti.
- Polemika s kultem božstva **Molek**, kterému byly přinášeny dětské zápalné oběti. V bibli [?] pasáž zmiňující vymýcení tohoto kultu. Řecký ekvivalent Moleka - Kronos s bronzovou sochou na dětské zápalné oběti.

[3] Křesťanské mise v době evropské koloniální expanze

Šíření křesťanství legitimizovalo kolonizaci Evropanů. Náboženství bylo podnětem úvah o lidství obecně (a rozdílech způsobu zacházení s různými druhy lidí, př. legitimizace diskriminace černochů skrz jejich absenci křesťanství). Metody misí různé, někdy obránci práv domorodců, jindy domorodci jako nástroj pro vlastní záměry.

Prvotní šíření - **Pavel z Tarsu**, cestoval po dnešním Izraeli, Turecku, Řecku a Itálii, otevřel křesťanství mimo židovské kruhy. Ježíšova podoba křesťanství nabádá k šíření křesťanství.

Křížové výpravy - cílem osvobození Palestiny, především Jeruzalému, z rukou muslimů. Nucené konverze židů v evropských městech.

Misie ve středověku - působení bez mocenské podpory v severní Africe, na Blízkém Východu, v Mongolské říši. Františkáni, Dominikáni. Fenomén mučednictví.

Misie v raném novověku - nové řády (př. Jezuité), misie organizovány pod vlivem panovníků, doba evropské koloniální expanze, misie (přivedení náboženství světa) používáno jako legitimizace kolonialismu.

- *Innocencova doktrína* [?]
- Bezvěrci z kolonizovaných zemí bráni jako "nižší lidé", u kterých nebylo nelidské zavést otroctví. Papež Evžen IV. v duchu Innocencovy doktríny zakázal kolonizaci (aby chránil tamní křesťany i pohany), portugalský král si vyžádal uvolnění zákazu za podmínku, že tamní obyvatelstvo evangelizuje → od té doby kolonizace a obrácení místního obyvatelstva úzce spojeny.
- Víra, že území, kam Portugalsko na úkor muslimů expandovalo, bylo původně křesťanské, tedy je na to právo + když místní obyvatelé odmítají misii, je splněn předpoklad pro "spravedlivou válku".
- Dohoda o rozdělení sfér vlivu Portugalska a Španělska 1493 a 1494 (což efektivně přidělilo část Brazílie Portugalsku zbytek J. Ameriky Španělsku). Oba národy museli dovážet na dobytá území misie. Systém, kde za těžkou práci místní obyvatelstvo obdrželo možnost spásy.

Misie v Americe - masové křty obyvatel (Františkáni), katechezi (učení) před křtem (Dominikáni), osady zvané redukce - ekonomicko-evangelizační jednotky (Jezuité). Kolonie jako prostor pro vytvoření utopické společnosti.

Misie v Indii - zákaz hinduistických rituálů, ničení chrámů, inkvizice.

[4] Násilí v ideologii a vizuální reprezentaci islamistických hnutí

V současném západním kontextu je Islám vnímán jako náboženství násilí a intolerance, přitom je to spíš jako křesťanství - v textech se dá nitpicknout to dobré nebo to zlé násilné (toho není v Bibli málo), a mohou být mírumilovní následovníci i extrémisté co si vyberou jen co chtějí a twistnou si to jak potřebují.

V Koránu jsou místa co podporují i odsuzují násilí.

Islamismus - radikální politická ideologie inspirovaná některými prvky islámského náboženství, slouží jako mobilizační prvek. Pro daný jev se používá také **islámský fundamentalismus** (pojem ale není jasně definovaný). Nebo také "**politický islám**" či "**islámský integrismus**".

Džihád (= úsilí): Povinnost muslima pečovat o individuální duchovní zdokonalování a posilování vlivu muslimské obce věřících. **Malý** (spirituální) a **velký** (tělesný, včetně "svaté války"). Džihád jako "svatou válku", které se muslimové musí účastnit, má právo vyhlásit pouze náboženská autorita (z úst politických vůdců jde o demagogii).

Mudžáhid (= účastník/bojovník džihádu): V širším pojetí válečník, partizán, voják, aktivně zapojený do osvobozené války na území islámu. Extremistické skupiny však místo tohoto pojmu používají spíš **šahid** (mučedník) nebo **mukáfih** či **munádil** (bojovník, toto slovo už nemá spojitost s náboženstvím).

Šahid (= mučedník): Původní význam svědek, každý, kdo umírá v džihádu (ne nutně v ozbrojené formě). Má zajištěno místo v ráji (v oděvu, ve kterém umřel). V dnešní době pojem využíván nacionalistickými hnutími, kde šahid je každý padlý v boji za národní nezávislost apod.

- **Mučednická akce:** Zpravidla předem naplánovaná akce individuálního teroru, při které zahyne útočník a větší počet nepřátel. V západním kontextu označováno jako **sebevražedné atentáty**. Tento čin odsuzují i mnozí muslimové, kteří to považují za nepřípustnou formu násilí a jako zakázanou formu sebevraždy, zabití a teroru.

Teoretické násilí v islamistické ideologii:

- **Sajjid Qutb** (1906-1966) - egyptský islamista, radikální ideolog ("qutbizmus"). Dílo *Milníky na cestě*, definuje stav věcí jako "novodobou *džáhilíji*" (nevědomost, stav před vznikem islámu) a jako cestu nápravy vidí aktivismus skrz kázání i násilí. Cílem hnutí rozšířit islám po celé Zemi.
- **Muhammad Abd as-Salám Faradž** (1954-1982) - egyptský islamista, ideolog hnutí *al-Džihád*. Pamflet *Chybějící povinnost* píše o nutnosti násilného boje v prospěch změny, vychází z Qutba, ale více rozepisuje konkrétní roli násilí. Víra, že bojovat je povinnost každého muslima (a že bůh zaručuje vítězství). Mezi způsoby boje uvádí útok v noci (i když vedou k zabití nevinných), klamání a podvádění nepřítele, pálení stromů, apod.
- **Abdulláh Azzám** (1941-1989) - palestinský islamista, jeden z hlavních velitelů arabských *mudžáhidů* v Afganistánu, mentor Usáma bin Ládina. Slogan: "Výlučně džihád a puška: žádná vyjednávání, žádné konference a žádné dialogy". Pamflet *Připoj se ke karavaně* jako výzva muslimům na shromáždění na obranu proti cizí agresi a prosazovali islám. Poluje zabíjení civilistů (včetně žen a dětí, včetně muslimů).
- Islamistická hnutí s násilím ve vizuální reprezentaci: Hamás, Brigáda mučedníka Izz ad-Dín al-Quassáma, Hnutí islámský džihád v Palestině, Falang Jeruzaléma, Rady lidového odboje, Brigády vítězného Saláh ad-Dína, Hnutí bojovníků džihádu - Palestina, Brigády bojovníků džihádu, Hnutí trpělivých vítězů Palestiny.

[5] Evoluční studium náboženství a terorismu

V médiích "teroristé == vymytý mozek či náboženští fundamentalisté", z výzkumu ale vyplývá, že např. palestínští sebevražední atentátníci mají nadprůměrné vzdělání a jsou na tom ekonomicky lépe než zbytek populace. Chudoba není prediktorem podpory terorismu. Mezinárodní vzorek muslimských teroristů nevykázal stopy psychopatie, ani deprese či sebevražedných sklonnů. Analýza dat světového sebevražedného terorismu ukazuje, že méně než polovina byla nábožensky motivovaná.

→ Teroristé mají politické, ne náboženské cíle. Náboženství není počáteční příčinou konfliktu, ale nástrojem na manipulaci a dosažení cílů teroristů.

Evoluční otázky: Proč existuje např. vzorec chování?

1. Proximální/mechanická příčina (přímá bezprostřední motivace, podnět-reakce) - aka čím se daný vzorec chování spouští
2. Vývojová/ontogenická příčina (výchova, učení, zkušenost) - aka jak se daný vzorec chování jedinec naučil
3. Fylogenetická/evolučně historická příčina (kdy se u druhu objevuje) - aka jaká byla evoluční cesta druhu k tomu, aby se tento vzorec chování objevil
4. Funkční/ultimátní příčina (přežití, reprodukce, dospělí potomci) - aka byl tento vzorec chování upřednostněn přírodním výběrem? měli jedinci s ním větší šanci přežít?

Evoluční studium kooperace - behaviorální strategie podporující genovou reprodukci.

Příbuzenský výběr (pomoc našemu genetickému materiálu přežít), přímá reciprocita (opakovaná interakce u geneticky nepříbuzných, problém "free-riderů"; aka sídlení jídla ve víře, že jedinec přistě pomůže mně), nepřímá reciprocita (neopakovaná interakce nepříbuzných, etrické markery, reputace, problém důvěry; aka ochotnější nabídnutí pomoci člověku, který má klanové tetování).

Evoluční studium náboženství - náboženství jako nástroj zvyšování vnitroskupinové kooperace. Problém jak rozpoznat důvěryhodné jedince ("free-riders") řeší tzv. **nákladnými signály** - jedinec musí věnovat svoje zdroje, aby prokázal, že to myslí vážně (iniciační rituály, pravidelná účast, tetování/jiný marker, ...).

Evoluční studium terorismu - náboženství může sloužit jako efektivní nástroj na vytvoření oddaných následovníků, extrémní oddanosti/proskupinovosti, slouží jako mechanismus k posunutí lidí k jinak nepravděpodobnému chování.

Náboženství jako efektivní mechanismus pro teroristy - řeší tím problém vytvoření skupinové oddanosti. Udrží nákladné kolektivní a iniciační rituály, popř. i mýty a rituály pro heroizaci atentátníků. Náboženství je způsob jak převést lokální boj do celosvětového poslání, jak demonizovat ostatní (morální boj je přesvědčivější než politický), navýšení odměny/výnosu (posmrtné odměny), individuální motivace a sjednocení různých druhů lidí pod jednu vlajku. Vysoká emotivita a snadné zapamatování symbolů.

Sebevražedný atentát jako behaviorální strategie může podporovat genovou reprodukci - např. když rodina palestinských sebevražedných atentátníků dostane až 10k USD a získá v oblasti reputaci, jeden co se zabil tak posílil svou genetickou linku.

[6] Evoluce lidské agresivity a kulturní učení

Paradox agresivity

- **Reaktivní agresivita** - okamžitá, reaguje na provokativní/frustrující jev, "horkokrevná", vztek, např. hospodská rvačka.
- **Proaktivní agresivita** - promyšlená, "chladnokrevná", vnitřní nebo vnější cíl/odměna, jen když je vítězství pravděpodobné/jisté, např. šikana, přepadení.

Domestikace

- Tzv. **domestikační syndrom** - vedlejší produkt domestikace, vede k fyziologickým změnám (menší efektivnější mozky, menší zuby, ...). Domestikovaní jedinci si mají tendenci hrát i v dospělosti a mají zvýšenou míru reprodukce. Vzniká schopnost spolupráce, komunikace, kulturní učení.
- **Sebedomestikace** - hypotéza poprav, že v lidstvu se reaktivní agresivita snižuje popravováním příliš agresivních samců (a zánik jejich genů). Navíc motivace pro usměrnění - agresivní chování trestáno drby, snížením reputace.
- Pro udržování reaktivních agresivních samců "na uzdě" bylo třeba vytvořit spolupracující koalice jednajících podle společného předem plánovaného zájmu.

Kulturní učení

- Kultura: soubor praktik, technik, heuristik, nástrojů, motivací, hodnot a představ.
- Dlouhé a stabilní období učení se od ostatních → evoluční tlak, zvýšená zdatnost těch, co se nejlépe učí.
- Závislost na kultuře jasně demonstruje např. situace, kdy ztracení průzkumníci bez kulturní znalosti prostředí nepřežili na místě, kde domorodci s kulturní znalostí žijí po generace.
- Typ chování na základě **dominance** - rozšířený mezi druhy, nevyzpytatelní agresivní, manipulativní či sobečtí jedince, nejsilnější si dominanci vynucuje výhody a úlevy.
- Typ chování na základě **prestiže** - čistě u lidí, stabilní, klidní, rozvážní, prosociální jedinci, získávají výhody a úlevy na základě prestiže.

Etnické značky a náboženské odznaky

- Jako forma upřímného přihlášení se k normám skupiny. Jde o dialekt, módu, tělesné modifikace (tetování, piercing, scarifikace, ...). Náboženské odznaky jsou typicky nákladné akce, které tvoří spolehlivou známku upřímné příslušnosti.

Rituály - nákladné akce, slouží k ujištění se o oddanosti, fúze identit, synchronizace (nejen náboženské, ale třeba vojenská parade).

Nadpřirozený dohled může sloužit nejen jako dohled na dodržování morálky, ale také jako motivace přidat se do "spravedlivého boje".

[7] Buddhismus a násilí

Buddhismus - základy učení

- Trojí klenot - Buddha, Dharma, Sanga
- čtyři pravdy Vznešeného: Pravda o utrpení, Pravda o vzniku utrpení, Pravda o ustání utrpení, Pravda o cestě vedoucí ke konci utrpení
- *ahimsa* - touha a přesvědčení neublížovat, nezraňovat, ale:

... it is important to recognize that being harmless may actually require violent action and that restraint from violent action may be harmful.

- tři jedy - ignorance (nevědomost), chtíč, hněv = zdroje konfliktu
- řešení konfliktu - ekonomické prostředky, vyjednávání, nenásilný morální postoj, potlačování hněvu, rozvíjení odpuštění, trpělivosti
- *Bhavačakra* (kolo života) - říše pekel, říše hladových duchů (prétové), říše zvířat, říše lidí, říše bohů (asurové/dévové)

Násilí a buddhismus: Násilí a války jsou sociální fenomény, které se objevují v každé náboženské tradici, včetně buddhismu.

- Čin vraždy je porušením jednoho z pěti základních morálních pravidel.

I observe, refraining from killing any living things.
I observe, refraining from taking what does the owner not give.
I observe, refraining from committing sexual misconduct.
I observe, refraining from telling lies.
I observe, refraining from taking any intoxicant or drug.

- **Pozice vojáka:** kolektivní vina, defenzivní násilí je ale kladnější než ofenzivní, a zabíjení > vlastní smrt.
- Dle buddhismu trest smrti ani mučení neřeší problém, nejlepším řešením je rehabilitace do společnosti, u závažného zločinu exil. (Ale přitom trest smrti dnes existuje jako možnost ve většině států s buddhistickou majoritní populací.)
- Žena podřízena muži, symbol chťice, vášně → diskriminace žen, problém ordinace nových mnišek či jejich postupem v hierarchii.
- **Potrat:** život dle buddhismu začíná při početí (v ten moment už tam sídlí *Gandhabba* = entita připravená se znovu zrodit), potrat velmi závažným prohřeškem (avšak toleruje se při ohrožení života matky nebo znásilnění).
- **Eutanázie:** odmítána, byla by negativní jak pro příjemce tak pro toho, kdo efektivně vraždí. Nicméně na konci života je možné odmítnout podporu života či využít tišící prostředky.
- **Sebevražda:** hrozí zrození jako nižší existence života, nicméně jisté typy "pasivní" sebevraždy jsou tolerovány (např. odmítání jídla až do smrti hladem).
- **Sebeupálení:** Starý rituál, většinou jako forma protestu či demonstrace oddanosti.

[8] “Sekty” a “destruktivní kulty” (Nová náboženská hnutí a násilí)

“Sekta” a “kult” je stereotypní vnímání spojené s negativní povědomím, užívá se radší pojem **nové náboženské hnutí** (NNH).

V 60. a 70. letech byla vlna antikultovní paniky (představa že kulty vymývají mozky, předchozí hippies generace vs představa svázaných kultů).

Víceméně jako se všemi náboženstvími: Veřejné povědomí je černobílé, do NNH často vstupují vzdělaní lidé, ne všechny NNH jsou násilné...

Tragedie v souvislosti s NNH:

- **Óm šinrikjó** (~90 mrtvých): Japonec Šéko Asahara, velká uzavřená společnost, odpadlíci a odpůrci byli likvidováni, proto trvalo dlouho, než se objevil skutečný rozsah organizace (a skutečný rozsah mrtvých). Roku 1995 provedli útok sarinem v tokijském metru.
- **Hnutí za obnovu Desatera Božích přikázání** (~800 mrtvých): Ugandské mariánské hnutí, striktní izolovaná komunita, 2000 hromadné upálení členů v kostele.
- **Svatyně lidu** (900+ mrtvých): Američan Jim Jones na izolované farmě v Jonestown v Guayane, r. 1978 na “Bílou noc” hromadná otrava členů kyanidem.
- **Davidiáni** (74 mrtvých): Americký “mesiáš” David Koresh, se stoupenci žil na farmě Apocalypse v Texasu, roku 1993 amatérský zásah FBI.
- **Řád slunečního chrámu** (74 mrtvých): Švýcarský ezoterik Joseph di Mambro, rituální vraždy a žhářství na území Francie a Quebecu.
- **Nebeská brána** (39 mrtvých): Američan Marshall Applewhite, očekávání záchrany v kosmické lodi, když roku 1997 prolétala kometa, hromadně se otrávil (“aby je mohla vyzvednou” nebo tak).

NNH spojené s násilím na dětech: Dvanáct kmenů (2013, Bavorsko), “Mormoni” (jejich místní větve v Texasu, 2008), Rodina/Děti boží (od 70. let v USA), Davidiáni.

Brainwashing: Scientologie, Církev sjednocení, Imanuelita (české, 90. léta).

Red flags NNH se sklony k násilí:

- odpor většinové společnosti, milenialismus (očekávání konce světa)
- uzavřenost, izolace
- charismatický vůdce

[9] Násilí a diskriminace v kastovním uspořádání indické společnosti: Případ dalitských komunit

Varnový systém

- ideologické dělení (co neodraží skutečný stav ve společnosti), 4 varny: bráhmani, kšatrijové, vaišjové, šúdrové, a mimo varny tzv. avarna (dalité/nedotýkatelní, kmeny)
- reálně ve společnosti cca 3 000 kast a 25 000 podkast
- *džátí* - kasta/podkasta spojená s tradiční prací/profesí, společná tradice, identifikace, jméno, dědičné povolání, příbuzenské vazby

Náboženství Indie - 79,8 % Hinduismus, 14,2 % Islám, 2,3 % Křesťanství, ...

Dalité:

- *dalita* = zlomený, pošlapaný, dříve byli nazýváni *haridžan* (děti boha Hariho/Višnua)
- Nízký socio-ekonomický status podle brahmanské hierarchie, mimo varny (stále se ale dělí na kasty/podkasty). 16,6 % populace. Odepřen přístup ke vzdělání, vodě, politice, vlastnictví půdy, nucení k podraždné práci bez nároku na mzdu, tvrdé tresty za neposlušnost, terč hate-crimes. Praktikování "nedotýkatelnosti" zakázáno 1950, ale vnímání dalitů přetrvává.
- 1827-1890 "Mahátma" Džijótiba Phule - kritika véd a bráhmanismu, založil školy pro dívky a nedotýkatelné, zavedl pojem *dalité*
- 1891-1956 B. R. Ámbédkar - sociální reformátor, tvůrce indické ústavy, původem dalita
- mnoho dalitů se snaží "uniknout" jejich předurčení konverzí ke křesťanství, islámu a buddhismu
 - u buddhismu *Navájána* - nová cesta, cílem vyvést dality z prostoru, kde se rodí do nižší kasty, Buddha vnímán jako soci-revolucionář bojující proti kastám a nerovnostem, není božstvem, jen vzorem, čtyři vznešené pravdy označeny za nedůležité, místo toho snaha bezpráví se aktivně bránit, ne ho přijímat. Utrpení spojeno s vykořisťováním nižších kast.
 - dalitští křesťané bývají často v komunitě opovrhováni jako dalité (i když konverzí chtěli změnu a vymanit se ze sociálního vězení, ve kterém dalité jsou), a nedosahují na vládní programy na pomoc dalitům
 - proti tomuto se vzedmula velká kritika konverzí (včetně např. Gándhího) a zákazy

[10] Moderní pohanství a násilí

Moderní pohanství: Nové náboženské hnutí inspirované v předkřesťanských náboženstvích Evropy. Bývají většinou buď *etnické* (slovanské, germánské, ...) či *eklektické* (wicca). Globálně rozšířené ale s malým množstvím členů.

- polyteistické, ekologické, animismus (zvířata a neživé věci mají duši), holismus (vše souvisí se vším), decentralizované (žádná církev, jen buňky), individualismus, oslavy kola roku podle lidových tradic.

Liberálně-levicové novopohanství:

- Wicca, keltské pohanství, primárně západní Evropa/USA, humanismus, globalizace, individualismus, sexuální otevřenost, míšení tradic, ezoterika

Konzervativně-pravicové novopohanství:

- Etnické rekonstrukční proudy (slovanské, germánské, baltské, ...), primárně střední a východní Evropa, vlastenecké, nacionalistické, dědictví předků, odmítání jiných kultur.

Vybraná etnická tradice formuje konkrétní podobu novopohanství. Podle přístupu k etnicitě se dělí na:

- kulturní - oslovuje je konkrétní kultura/tradice
- vlastenecké - mají rádi svou zem, její kulturu a zvyky
- nacionalistická - jejich kultura, zvyky a tradice jsou ty nejlepší
- rasistická - jejich etnická kultura, zvyky a tradice jsou lepší než všechny ostatní, které jsou méněcenné

Novopohanské skupiny a násilí:

- **Pohanské násilí v Rusku:** Slovanské rekonstrukční proudy, boom po 1989 z především vzdělaných lidí a silových složek. V novém tisíciletí násilné projevy jako útok na cizince, idea vyčištění města od neruských vlivů a bezdomovců, útok na pravoslavnou církev, důležitá úloha internetu při náboru radikálních členů, kteří tvoří primárně mladí frustrovaní lidé.
- **Občanská válka na Ukrajině:** Slovanské rekonstrukční novopohanství, vlastenci, inteligence + silové složky, pohanské pluky (křesťané tlačili na jejich rozpuštění).
- **Radikální aspekty amerického Asatrú:** Počátky v 70. letech, sdružení fanoušků severské kultury a mytologie, později rekonstrukční germánské pohanství. Pestrá směs lidí od hippies po neonacisty, rozštěpení na mnoho skupin. Zakladatel Steven McNallen je autorem teorie o genetickém předurčení k pohanské víře.
- **David Lane:** USA rasistický ideolog, člen neonac. teror. sk. Aryan Nations. Inspiroval se v nacistické fascinaci pohanstvím jako autentické víře bělochů.
- **Wotansvolk:** 1995, šíření pohansko-rasistické ideologie a mixu pan-árijských teorií (všichni bílí jsou ale árijci), okultismu, anti-křesťanství, neonacismu, především po věznicích v USA a na internetu.
- **V Česku/Slovensku:** S pohany zde násilné činy spojené nejsou, pohanství je často spojené s black metalem jako protest vůči křesťanství.

[11] Satanismus a násilí

Ve veřejném povědomí je satanismus explicitně spojován s násilím (zejména rituálním násilím na zvířetech/lidech jako obřadech k uctívání satana). Důležitý podíl na tomto vnímání má populární kultura - satanisté představováni zásadně jako zlo a tajní uctívači křesťanského ďábla, kterému přináší krvavé oběti. Také je pohled na satanismus ovlivněn křesťanstvím samotným, pro které satanisté tvoří jakéhosi "vnitřního nepřítele".

Historické kořeny:

- Od cca 13. století se v rámci křesťanské teologie formuje postava Satana krystalizovaná jako mocného protivníka Boha a absolutní zlo, vládnoucího peklu a démonům.
- Čarodějnické procesy podnícené dílem *Kladivo na čarodějnice* (1487) lovily "čarodějnické sekty", které se podle nich paktovaly se Satanem, vykonávaly noční tajné rituály, stvrzovaly s ním svazky, sexuální orgie, vraždili pro něj malé děti, používali magii, ... Domnělé spojení s ďáblem bylo způsob jak stigmatizovat jedince i skupiny.
- Obraz "černé mše" (v populárních dílech) jako parodie křesťanské mše, na které probíhá vzývání satana, zlých démonů, volání magie, spojené s vraždou novorozence či nahé ženy.

V 70. letech popularita křesťanských kazatelů a aktivistů, kteří odhalovali údajné satanistické sekty a jejich kriminální činnost. Např. Michael Warnke roku 1972 napsal knihu *Prodávč satana o sirotkovi co se připojí k sektě atd.*, autor považován po dvacet let za odborníka na satanismus - než se zjistilo, že je příběh zcela vymyšlený :)

V 80.-90. letech v USA nastává tzv. "**satanistická panika**":

- Víra v tajnou konspirativní síť satanistických skupin sahající do vysoké politiky, škol, atd. Představa rozsáhlého rituálního zneužívání dětí a ritálů se zvířecími i dětskými oběťmi. Údajné vzpomínky psychiatrických pacientů (a později dalších lidí) na satanistické zneužívání v dětství (u čehož se podezřívá, že šlo o čistě vsugerované "vzpomínky" co se vlastně nestaly).
- Snaha hledat "satanistické skryté poselství" ve všem (např. v hudbě, v logách, ...)
- Heavy metal měl velkou vlnu popularity a stal se terčem okultní diskuze. Hypotéza, že metal vede k satanismu :) Několik soudních procesů, pálení desek, ...
- Později dochází k diskreditaci údajně pravdivých příběhů, soudní procesy nic neodhalily, chybějící důkazy, těžko uvěřitelná čísla obětí, ...

QAnon: Protrumpovská konspirační teorie z roku 2017 (z internetu) v USA. Tvrdí, že existuje globální satanistická síť zneužívající děti a jejími členy jsou prominentní demokraté (např. B. Obama), celebrity a další významné osobnosti. QAnon tvrdí, že Donald Trump proto tomuto spiknutí bojuje (a proti "Deep State").

Podstata satanismu:

- Možná definice:

Uctívání postavy, která je v Bibli označována jako Satan nebo Lucifer, organizovanými skupinami s alespoň minimální hierarchií prostřednictvím rituálních a liturgických praktik.

- Širší definice:

Každý druh víry, ideologie nebo životního stylu pozitivně se vztahující k nějaké koncepci Satana, který zde tvoří ústřední prvek.

- Satanismus dnes ve většině satanistických organizací **není** obráceným křesťanstvím. Navíc jde o směs organizovaného i neorganizovaného satanismu.

- **Náboženský satanismus** (vzývání Satana jako reálně existující bytost) vs **Antimorální satanismus** (protest proti křesťanské morálce, Satan symbolem volnosti a přirozenosti a strůjcem pokroku) vs **Antikulturní satanismus** (vzdor proti společenským a kulturním hodnotám křesťanské společnosti, snaha šokovat).
- Jiné dělení: **Racionalistický satanismus** (materialistický, až ateistický, Satan symbolem individualizmu, člověka, pokroku, jde o uspokojení vlastních tužeb a potřeb) vs **Ezoterický satanismus** (více spirituální, důraz na vlastní magický vývoj a sebeaktualizace na vyšší stupeň bytí, Satan jako reálná bytost/entita/síla, uzavřené okultní řady) vs **Reaktivní paradigmatický konformní satanismus** (Satan jako vládce zla, často spíš symbol zla, umělecké vyjádření zla, nebo naopak víra v Satana jako reálné bytosti dle křesťanství).

Příklady satanistických organizací:

- **Church of Satan** - nejvlivnější, 1966 založena (Anton Szandor LaVey), text *Satanistická bible*. Satan je symbolem představujícím svobodu a sílu. Význam tělesnosti, záměrné překračování norem společnosti, opozice vůči křesťanství, důraz na osobní prospěch. Rituál jako psychodrama, obětování člověka/zvířete je tabu, obřady sexuální/soucenné/destrukční, magie nižší (manipulování)/vyšší (obřadní).
- **Temple of Set** - vznik 1975 odštěpením od Church of Satan, ezoterická forma satanismu. Satan jako reálná entita, která je vzorem dosažení nesmrtelného vědomí. Cílem je *xepher* ("stávání se", vcházení do jiné formy bytosti). Opět odmítání zvířecích i lidských obětí.
- **The Satanic Temple** - vznik 2013 USA, Lucien Greaves, Satan jako symbol antiautoritářského rebela, důraz na svobodu jednotlivce a ateismus. Aktivismus typu boj za práva menšin, LGBT, zvířat, oddělování státu od náboženství.
- **Order of Nine Angles** - extrémní podoba, vznik údajně 60. léta UK, David Myatt. Nacionální socialismus, extremismus, narušování řádu světa pomocí sil/entit ze sfér chaosu, legitimizace násilných činů včetně terorismu a lidských obětí (nepřátel). Snaha vytvořit nového silného nadčlověka.
- V ČR: **Církev Satanova** (pobočka od 1991), **První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy** (nepodporuje násilí/drogy, opozice náboženství co odsuzují člověka za jeho přirozené touhy, podporuje nekonformní myšlení, jednání, pochyby jako duševní svoboda, touhy a silné pocity jsou podporovány, stejně jako všechny sexuální prožitky co nikoho nezraňují), **Satanova komunita** (demokracie, pokrok, LGBT, příroda, rovnost pohlaví a náboženství, ochrana dětí před náboženskou demagogií).

Satanistické vraždy páchají spíše jednotlivci (popř. menší skupiny) než větší organizace. Např. 2001 manželé Daniel a Manuela Ruda, brutální vražda společného přítele na základě "pokynu od Satana". Beasts of Satan, 2004 Itálie vraždy působené mladými lidmi kolem metalové skupiny.

Satanismus jako námět v black metalu (antisociální, antikřesťanství). Část scény se aktivně hlásí k satanismu (či pohanství). Několik násilných činů včetně vražd, vypalování kostelů, ...

[12] Sebe-násilí jako cesta k duchovním zkušenostem

Alternativní spiritualita

- Odpor proti institucím, hledání vlastní cesty, relativismus, "realita je taková, jakou si ji vytvoříme", spontánní míchání prvků z různých tradic - myšlenky, obrazy, rituály, obřady, artefakty, atd. z dalších náboženství, etnicit, výtvarného umění a dalších tradic.
- Žádná skupina lidí, otevřené a individuální
- Víra v já (individualita, která se musí hledat, já jako součást vesmírného světa, vnitřní bůh), důraz na osobní zkušenost (hlavní cesta poznání pravdy, zkušenosti běžné nebo často vyvolané rituálem, látkou, ...), víra jako cesta (každý jedinec si vybírá motivy a praxi k seberozvoji)

Okultura a temná okultura

- okultura = zásobárna kulturních tradic alternativní spirituality (navazuje na starší evropské okultní tradice), např. New age, alternativní medicína, pohanství, magie, UFO, síla krystalů, astrologie, ...
- **temná okultura**
 - Polarita, dualita existence (světlo/tma, řád/chaos, život/smrt), důraz na oddanost, závazek (vůči jedincovým hodnotám a jeho spirituální cestě), seberozvoj má podobu sebedisciplinice a růstu skrz náročné zkušenosti.
 - Složitě iniciační rituály a důkazy oddanosti, není pro každého.
 - Důraz na rituál, přímý prožitek často spojen s bolestí a změněným stavem vědomí, či na změnu samotnou a její duchovní/seberozvojový přesah.

Moderní primitivismus

- Od 70. let v USA. Inspirace etnickými rituály a styly zdobení těla (scarifikace, tetování, piercingy, většinou bez kontextu, tak jak byly odfočeny z cestopiseckých časopisů), snaha o návrt k tělenosti (tělo a protižek jeho stavů, příjemných i nepříjemných, je nástroj sebepoznání a seberozvoje). Primitivní kultury také chápány jako ty "čisté", nejbližší k tomuto sebepoznání, nezkažené civilizací.
- **Roland Loomis** (alias Fakír Musafar) - duchovní otec moderního primitivismu, idealizoval si divochy jako ušlechtilé lidi nezkažené civilizací, snažil se jim přiblížit. Bolest jako cesta duchovní transformace, prožíval vystoupení z vlastního těla, měl vize, ... Zpopularizoval věšení se na háky, piercingy, kmenová tetování, tunely v uších, skarifikaci.

Techniky modifikace těla

- **Tetování:** Jde o duchovní proces, rituál, motiv často inspirovaný geometrií maorů a podobnými, víra v léčivé schopnosti tetování, tetování starobylými (a často bolestivějšími) metodami (handpoke, prošívání kůže), náboženské symboly, tetování s popelem mrtvých...
- Skarifikace (odřezání kůže skalpelem a opakované strhávání strupů), amputace částí těla, podkožní implantáty, roztahování otvorů, rozříznutí jazyka, tetování očního bělma, ...

Extrémní rituály: Například spojené s hudbou přímo na pódiu se zapojením fanoušku, příslib léčby/úlevy od bolesti výměnnou za oddanost, fyzická bolest jako boj s duševní bolestí, extrémní hudba a bolest jako prostředek dosažení transcendence. Skupina **Amen Ra**.

Extrémní rituály z hlediska evoluce: Signalizace oddanosti skupině, která je spojena bolestí a extrémní emocí.

